

ÜNİTE 3

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKU

Doç. Dr. Pınar ÇAĞLAYAN AKSOY
Doç. Dr. Hüseyin Can AKSOY

ANAHTAR KAVRAMLAR

Kişisel veri
Açık rıza
İlgili kişi
Veri işleme
Veri sorumlusu

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKU

ÖĞRENME HEDEFLERİ

- 1 Kişisel veri kavramını tanımlar.
- 2 Kişisel veri üzerindeki hakkın niteliğini analiz eder.
- 3 Veri sorumlusunu ve veri işleyeni tespit eder.
- 4 Kişisel verileri koruma hukukunun temel prensiplerini açıklar.
- 5 Verilerin korunması yollarını tartışır.

GİRİŞ

Dijital teknolojilerdeki gelişmelerin etkilediği alanlardan biri de kişisel verilerin korunmasıdır. Dijital teknolojilerdeki gelişmelerle birlikte, veri artan oranda önem kazanmış ve kişisel verilerin korunması daha da güncel bir sorun haline gelmiştir. Endüstri 4.0'ın temel bileşenlerinden olarak kabul edilen yapay zekâ, nesnelerin interneti (*internet of things*), büyük veri (*Big Data*) ve blokzinciri uygulamaları gibi teknolojiler, kişilere veya makinelere ait verilerin toplanmasına ve kaydedilmesine dayanmaktadır. Bu nedenle, içinde bulunduğumuz çağda veri “yeni petrol” olarak nitelendirilmektedir.

Türk Hukuku'nda kişisel verilerin korunması konusu 2000'lerin başından itibaren gündemde yer almaktadır. 2004 yılında Türk Ceza Kanunu'nda kişisel verilerin korunmasına ilişkin hükümler eklenmiş, 2010 yılında ise kişisel verilerin korunması bir temel hak olarak Anayasa'daki yerini almıştır. Avrupa Birliği'ndeki gelişmelere de paralel olarak Türkiye'de 2016 yılında Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) yürürlüğe girmiş ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu kurulmuştur.

Kişisel verilerin korunması meselesinin merkezinde çatışan iki temel menfaat yer almaktadır. Bir taraftan bilginin serbest dolaşımı sağlanmak istenmektedir; zira inovasyonun teşviki, teknolojik gelişim ve ilerleme için bu dolaşım değerlidir. Diğer taraftan ise ilgili kişilerin hem Devlet hem de özel teşebbüsler karşısında korunması gerekmektedir. Nitekim, bilgi toplumunda kişisel veriler korunmazsa, birey devletler ve özel teşebbüsler karşısında zarar görme riski altına girer. Ayrıca kişisel verilerin korunması temel hak ve özgürlükler ile de yakından bağlantılıdır. Özellikle yapay zekâ teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte, karar veren algoritmalar yaygınlaşmış ve veri diktatörlüğü gündeme gelmiştir. İşte kişisel verilerin korunması hukuku bu menfaat çatışmasını çözmeye çalışmaktadır.

Kişisel Verileri Koruma Hukuku'nun Tarihçesi

Öncelikle karşılaştırmalı hukukta kişisel verilerin korunmasına ilişkin olarak bugüne kadar atılan adımlar üzerinde kısaca duralım:

Alman Federe Devleti'nde kabul edilen 1970 tarihli yasa ve takip eden ulusal düzenlemeler ile devletler, vatandaşlarının verilerinin ülke dışına çıkarılmasını kontrol altına almaya çalışmıştır.

Uluslararası kuruluşlar, uluslararası ticarete zarar verilmesini önlemek amacıyla devletlerin kişisel verilere ilişkin olarak sağlaması gereken asgari koruma seviyesini belirlemeye çalışmışlardır. Söz konusu uluslararası düzenlemelerden başlıcaları şunlardır:

1. OECD İlkeleri (1980)
2. 108 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi (1981)
3. 45/95 sayılı Bilgisayarla İşlenen Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler (BM Rehber İlkeleri) (1990)
4. 95/46/EC sayılı AB Yönergesi (1995)
5. 97/55/EC – 2000/31/EC – 2002/58/EC sayılı Yönergeler
6. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (2016) ("General Data Protection Regulation" veya "GDPR")

Türkiye'de önce 2004 yılında Türk Ceza Kanunu ile kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemeler getirildi. Daha sonra 2010 yılında yapılan değişiklik ile, kişisel verilerin korunması bir temel hak olarak Anayasa'ya girdi. 2016 yılında Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yürürlüğe girdi. Yine 2016 yılında, 1981 tarihli ve 108 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi onaylandı.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun Konu ve Yer Bakımından Uygulama Alanı

KVKK m. 2/1'e göre, *"Bu Kanun hükümleri, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanır."*

Bazı durumlarda kanun koyucu KVKK'nın uygulama alanı bulmayacağını belirtmektedir. Örneğin, KVKK m. 28/1.a hükmüne göre, şahsi telefon veya adres defteri gibi, kişisel verilerin, üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülöklere uyulmak kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi KVKK kapsamında değerlendirilmeyecektir.

Yer bakımından uygulama konusunda ise mülklik prensibi kabul edilmiştir. Bu çerçevede, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde gerçekleştirilen veri işleme faaliyetleri bakımından KVKK uygulama alanı bulacaktır. Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesi haksız fiil teşkil ettiğinden milletlerarası özel hukuk kuralları gereği de KVKK'nın uygulanması söz konusu olabilir.

Kişisel Veri Üzerindeki Hakkın Niteliği

Kişisel verilerin üzerindeki hakkın niteliği tartışmalıdır. Kişisel veriler bir ekonomik değere sahiptir. Peki buradan hareketle, veri sahiplerinin kişisel verileri üzerinde mülkiyet hakkına sahip oldukları düşünülebilir mi? Gerçekten de kişisel veriler, bireyin kişiliğinin bir ürünüdür. Bu ürünü kullanan kişiler, karşılığında adil bir bedel ödemelidirler. Bununla birlikte, Türk Hukuku'nda da benimsenen eşya

anlayışı çerçevesinde, hukuki anlamda eşya, üzerinde bireysel hakimiyet sağlanabilecek, ekonomik bir değer taşıyan, kişi ve hayvan dışında “cismani bir varlıktır”. Oysa veri, cismani bir varlık niteliği taşımamaktadır. Diğer taraftan, kişisel veriler üzerinde mülkiyet hakkı kabul edildiği takdirde, ilgili kişi, veriyi devralan kişinin veri üzerinde gerçekleştirdiği tasarruflar konusunda söz hakkını kaybedecektir. Oysa, ilerideki bölümlerde de görüleceği üzere, veri işleme yalnızca ilgili kişinin rızasıyla yapılabilir.

Peki kişisel veriler üzerindeki hak fikri mülkiyet hakkı sayılabilir mi? Bir taraftan, kişisel veri üzerindeki hak, eser sahibinin manevi haklarına benzer bir nitelik taşımaktadır. Bunlara örnek olarak eseri umuma arz yetkisi ve eserde değişiklik yapılmasını yasaklama yetkisi gösterilebilir. Bununla birlikte, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda (FSEK) eser türleri sınırlı sayım ilkesine tabi olarak sıralanmıştır. Bu çerçevede, ilim ve edebiyat eseri, sinema eseri, müzik eseri gibi kategoriler belirlenmiştir. Ayrıca, fikri mülkiyet hukukunun varlık amacı, bilinçli olarak sarf edilen çaba ile eser ve buluşların yaratılmasını teşvik etmektir.

Diğer bir ihtimal olarak akla kişisel veri üzerindeki hakkın kişilik hakkının bir parçası olup olmaya- cağı gelmektedir. AB Temel Haklar Bildirgesi (2000), Bölüm II / Özgürlükler, Madde 7’ye bakıldığında şu ifadelerin yer aldığı görülmektedir: “Herkes, özel ve aile yaşamına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.” Bu madde ayrıca, üst araması ve konut dokunulmazlığını da kapsamaktadır. Madde 8’de ise, kişisel bilgilerin korunması kenar başlığı ile şu hükme yer verilmiştir:

“1. Herkes, kendisine ilişkin kişisel bilgilerinin korunmasını isteme hakkına sahiptir.

2. Bu tür bilgiler, belirtilen amaçlar için ve ilgili kişinin muvafakatine veya yasada öngörülen başka meşru temele dayalı olarak adil şekilde kullanılmalıdır. Herkes, kendisi hakkında toplanmış olan bilgilere erişme ve bunlarda düzeltme yaptırma hakkına sahiptir.

3. Bu kurallara uyulması, bağımsız bir makam tarafından denetlenecektir.”

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda özel hayatın gizliliği kenar başlıklı m. 20/3’te şu ifadeler yer almaktadır:

“(3) Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir”

Türk Hukuku’nda 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun amacı ortaya koyan 1. maddesinde şu ifadeler yer almaktadır:

“(1) Bu Kanunun amacı, kişisel verilerin işlenmesinde **başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak** ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemektir.”

Tüm bu metinler dikkate alındığında, hukukumuzda kişisel verilerin bireyin kişilik hakkıyla ilgili olduğu kabul edilmektedir. Nitekim, kişilik hakkının çeşitli görünüm türleri bulunmakta olup bunlar sınırlı sayıda değildir. Bu çerçevede, bireyin kişisel verileri üzerindeki hakkı da tıpkı vücut bütünlüğü, özel yaşamı ve şeref ve haysiyeti gibi kişilik hakkının bir parçasıdır.

Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Temel Kavramlar

Kişisel Veri

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda (m. 3/d) "kişisel veri", kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda, tüzel kişilere ilişkin veriler ile ölmüş kişiler hakkındaki veriler KVKK kapsamında kişisel veri değildir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta, bir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilginin kişisel veri niteliği taşıdığıdır. Bu çerçevede, kişinin etnik kökeni, cinsel tercihi, eğitim bilgisi, hobileri, fiziksel özellikleri, yazısı, sesi, görüntüsü kişisel veri niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda, bilgi, öznel veya nesnel olabilir. Ayrıca bilgi gizli bir nitelik taşımak zorunda da değildir. Önemle belirtmek gerekir ki, bu bilginin doğru olması da gerekmez.

Kimliği Belirli veya Belirlenebilir Kişi

Kimliği belirli veya belirlenebilir olma kavramlarının ne anlama geldiği üzerinde durulmasında fayda vardır. Belirli olma, verinin, kendi başına ve doğrudan ilgili kişiyi tespiti elverişli olmasını ifade eder. Örneğin, kişinin adı ve soyadı gibi bilgiler kimliği belirli bir kişiye ilişkindir. Belirlenebilir olma ise, bir kimsenin kimliğinin, ismi dışında tanımlayıcılar kullanılarak ve başka verilerle birleştirilerek tespit edilebilir olmasını ifade etmektedir. Örneğin, kişinin TC kimlik numarası, parmak izi veya ayırt edici fiziksel özellikleri gibi bilgiler ilgili kişiyi doğrudan doğruya tespit etmeye elverişli olmamakla birlikte, yine de kişisel veri niteliğindedir.

Anonim ve Takma Adlı (Psödonim Veri)

Anonim hale getirme, "Kişisel verilerin, başka verilerle eşleştirilerek dahi hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hâle getirilmesini" ifade eder (KVKK m. 3/1.b). Bu nedenle, anonim veriler KVKK kapsamında değildir. Oysa psödonim yani takma adlı veriler, kişisel veri niteliği taşımaktadır. Psödonim veriler, ilave bilgiler olmadan, belli bir gerçek kişiyle eşleştiremeyen verilerdir. Mesela kişilerin adlarının şifreli olarak yayınlandığı bir listenin anahtarı kullanılarak ilgili kişilere ulaşılabilir.

Özel Nitelikli Kişisel Veriler

KVKK m. 6/1'e göre, "Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir." Kanun koyucu bu tür verilerin işlenmesi bakımından diğer tür verilere kıyasla daha sıkı şartlar getirmiştir.

Kişisel Verilerin İşlenmesi

Kişisel verilerin işlenmesi, verilerin ilk defa elde edilmesinden başlayarak veriler üzerinde gerçekleştirilen tüm işlemleri ifade etmektedir. Kişisel verilerin işlenmesi, KVKK m. 3/1.e'de şu şekilde açıklanmaktadır: "Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem" veri işlemdir.

Bilgisayar, cep telefonu, drone, tarayıcı, akıllı saat gibi cihazlarla işlenen veriler de KVKK kapsamında yer almaktadır. Örneğin, kişisel verilerin bir web sitesine yüklenmesi de kişisel veri işleme niteliği taşımaktadır.

Veri Kayıt Sistemi

KVKK'ya göre, kağıt üzerinde kayıt altına alınan verilerin *“herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla”* Kanun kapsamında yer alır. KVKK m. 3/1.h bendinde, veri kayıt sisteminden ne anlaşılması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Buna göre, veri kayıt sistemi, kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılandırılarak işlendiği kayıt sistemini ifade etmektedir. Bu çerçevede iş yerlerindeki personel dosyaları ve muayenehanelerdeki hasta dosyaları bu kapsamda yer almaktadır. Belirtmek gerekir ki, eğer bir veri kayıt sistemi söz konusu değilse, KVKK'nın uygulanması mümkün olmayacaktır. Bununla birlikte, bu durumlarda da Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulanması söz konusu olabilir.

Veri Sorumlusu

KVKK m. 3/1.1 hükmüne göre “veri sorumlusu”, *“Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi...”* ifade etmektedir. Burada altı çizilmesi gereken ilk husus, ilgili kişiler yalnızca gerçek kişiler olabilirken, veri sorumlularının gerçek veya tüzel kişiler olmasının mümkün olduğudur.

Veri sorumlusu, esas itibarıyla, işleme faaliyetinin “neden” ve “nasıl” yapılacağı sorularının cevabını verecek kişidir. Amaç ile kastedilen, veri işleme faaliyetinin sonunda ne tür bir netice elde edilmek istendiğidir. Araç ise veri işleme faaliyetinin organizasyonel ve teknik boyutları; işleme faaliyetinin kapsamı; kişi ve veri kategorileri; üçüncü kişilerin erişim imkanları; verilerin saklanma süresi gibi hususları ifade eder. Tüzel kişiler, kişisel verileri işleme konusunda gerçekleştirdiği faaliyetler kapsamında bizzat kendileri veri sorumlusudur. Kanunda, kamu hukuku tüzel kişileri ve özel hukuk tüzel kişileri bakımından bir farklılık gözetilmemiştir.

Veri İşleyen

Veri işleme kavramıyla bağlantılı bir diğer kavram ise, KVKK m. 3/1.ğ bendinde düzenlenmiş olan veri işleyen kavramıdır. Anılan hükümde “veri işleyen”, *“Veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişi...”* olarak tanımlanmaktadır. Veri işleyen, veri sorumlusunun kişisel veri işleme sözleşmesi yapmak suretiyle yetkilendirdiği ayrı bir gerçek veya tüzel kişidir. Kişisel verileri kendisine verilen talimatlar çerçevesinde işler. Veri işleyenlerin faaliyetleri daha çok veri işlemenin teknik kısımları ile sınırlıdır.

Burada şu hususa dikkat edilmesi gerekir: Herhangi bir gerçek veya tüzel kişi aynı zamanda hem veri sorumlusu, hem de veri işleyen olabilir. Örneğin, bir muhasebe şirketi kendi personeliyle ilgili tuttuğu verilere ilişkin olarak veri sorumlusu sayılırken, müşterisi olan şirketlere ilişkin tuttuğu veriler bakımından ise veri işleyen olarak kabul edilecektir.

Açık Rıza

KVKK m. 3/1.a hükmüne göre “açık rıza”, *“Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rızayı...”* ifade etmektedir.

Kişisel verilerin, ilgili kişinin açık rızasına dayalı olarak işlendiği hallerde, rızanın en geç işleme anında verilmesi gerekmektedir. Rıza, yazılı, sözlü veya elektronik ortamda verilebileceği gibi ilgili kişi,

rızasını her zaman geri alabilir. Bu durumda, açık rızaya dayalı veri işleme faaliyetine ileriye etkili olarak son verilmelidir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, rızanın varlığını veri işleyen ispatlaması gerekmektedir.

Açık rızası alınmadan önce ilgili kişinin veri işleme faaliyeti hakkında bilgilendirilmesi gereklidir. Bunun amacı, ilgili kişinin haklarını etkin biçimde kullanabilmesi ve şeffaflığın sağlanmasıdır. Aydınlatma yapılmaması halinde ilgili kişilerin neye rıza verdiklerini bilmeleri mümkün olmayacağından rıza da geçersiz olacaktır.

Hukukumuzda battaniye rızalar geçersiz kabul edilmektedir. Daha açık bir ifadeyle, rıza genel bir onay şeklinde değil, belirli verilerin yalnızca belirli amaçlarla işlenmesine ilişkin olmalıdır. Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 2020 yılında verdiği bir kararda, belirli bir konu ile sınırlandırılmayan ve ilgili işleme sınırlı olmayan genel nitelikteki açık rızaların “battaniye rızalar” olarak kabul edildiğini ve hukuken geçersiz sayıldığını belirtmiştir. (Amazon Turkey Perakende Hizmetleri Limited Şirketi hakkındaki başvuru ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun 27/02/2020 Tarihli ve 2020/173 Sayılı Karar Özeti)

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da, rızanın “opt-in” şeklinde verilmesi gerekliliğidir. Bu çerçevede, kişinin sessiz kalması, örneğin bir web sitesinden ayrılmayarak kalmaya devam etmesi açık rıza kapsamında değerlendirilmemektedir. Kişisel Verileri Koruma Kurulu da vermiş olduğu bir kararında “... yalnızca amazon hizmetlerinin kullanılması suretiyle gizlilik bildiriminde yer alan hususların kabul edilmiş olduğu varsayımının Kanuna uygun bir açık rıza olarak nitelendirilemeyeceği...”ni belirtmiştir (Amazon Turkey Perakende Hizmetleri Limited Şirketi hakkındaki başvuru ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun 27/02/2020 Tarihli ve 2020/173 Sayılı Karar Özeti).

Geçerli bir açık rızadan söz edilebilmesi için rızanın özgür irade ile verilmesi gerekir. Bu çerçevede, eğer veri sorumlusu ve ilgili kişi arasında ekonomik dengesizlik veya bağımlılık ilişkisi bulunuyor ise, özgür iradede söz edilemeyebilir. İşçi-işveren ilişkisinin söz konusu olduğu durumlarda, veri sorumlusunun tekel konumunda olması halinde ya da ilgili kişinin söz konusu hizmet ya da ürüne muhtaç olması hallerinde durum böyledir.

Kişisel Verilerin Korunması Hukukuna Egemen Olan Başlıca İlkeler

KVKK m. 4/2’ye göre, kişisel verilerin işlenmesinde aşağıdaki ilkelere uyulması zorunludur:

- Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma.
- Doğru ve gerektiğinde güncel olma.
- Belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme.
- İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma.
- İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme.

“Hukuka ve dürüstlük kuralına uygunluk ilkesi”ne göre, veri işleyen, kanuna, diğer hukuk kurallarına ve dürüstlük kuralına uygun hareket etmelidir. Dürüstlük kuralına uygun olma; veriler işlenirken, ilgili kişilerin çıkarlarının ve makul beklentilerinin dikkate alınmasını gerektirmektedir.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu vermiş olduğu bir kararında, bir varlık yönetim şirketinin, ilgili kişinin telefon numarasına aynı içerikteki mesajları birden fazla kez göndermesinin veri sahibinin sahip olduğu hakkı kötüye kullanması olarak nitelendirmiştir (Bir varlık yönetim şirketinin ilgili kişiye aynı konu ile ilgili birden çok mesaj gönderimine ilişkin Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun 31/05/2019 Tarihli ve 2019/159 Sayılı Karar Özeti)

Dürüstlük kuralından, “şeffaflık ilkesi” doğar. Buna göre, ilgili kişi, verilerinin kim tarafından ve hangi amaçlarla işlendiğini öğrenebilmelidir. Bilgi; anlaşılır, somut şekilde ve basit bir dille paylaşılmalıdır.

“Doğruluk ilkesi” çerçevesinde, doğru olmayan kişisel veriler gecikmeden silinmeli veya düzeltilmelidir. Nitekim, verilerin doğru olmaması, ilgili kişilerin temel hak ve özgürlüklerine, ekonomik çıkarlarına ve manevi bütünlüğüne zarar verebilir. Örneğin, doğru olmayan adres verisi nedeniyle ilgili kişiye yapılan tebligatlar ulaşmayabilir.

Ayrıca, veri sorumlusu, eğer verilere dayalı olarak ilgili kişiyle ilgili bir sonuç ortaya koyuyor ise, veriler güncel olmalıdır. Örneğin, ilgili kişiler tarafından sağlanan verilere dayalı olarak kredi verme işlemleri gerçekleştiriliyor ise veriler güncel olmalıdır. Kimi hallerde ise, *özellikle delillerin muhafazası amacıyla verilerin* güncellenmemesi zorunlu olabilir.

“Amaca bağlılık ilkesi” çerçevesinde belirli bir amaçla toplanan veriler, farklı bir amaçla işlenemez. Aksi halde, işleme öncesinde bilgilendirme ve açık rıza alma zorunluluğu anlamını yitirir.

“Sınırlı süre saklanma ilkesi”ne göre, eğer mevzuatta verilerin ne kadar süreyle saklanacağı belirtilmemiş ise, kişisel veriler, işlenme amaçlarının gerektirdiğinden daha uzun süre saklanmamalıdır.

Kişisel verileri koruma hukukunun en önemli ilkelerinden biri “veri minimizasyonu (ölçülülük) ilkesi”dir. Bu ilkeye göre, veri sorumlusu, amacına ulaşmak için gerekenden fazla veri işlememelidir. Söz konusu amaca ulaşmak için verilerin işlenmesi şart değilse, veri işlememe yoluna başvurulmalıdır.

Bu konuda Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun vermiş olduğu bir kararda şu ifadeler yer almaktadır: *“Bir havayolu taşımacılık şirketinin (veri sorumlusu) sunduğu sadakat programını kullanan ilgili kişinin kullanıcı adı ve parola bilgilerini değiştirme talebi karşısında ilgili kişiden arkalı önlü kimlik görüntüsü talep etmesi, kimlik doğrulama işlemi için daha az verinin işlenmesinin mümkün olduğundan hareketle veri sorumlusunun somut olayda işlediği kimlik görüntüsünün işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma ilkesine aykırıdır.”* (Bir havayolu taşımacılık şirketinin (veri sorumlusu) sunduğu sadakat programını kullanan ilgili kişinin kullanıcı adı ve parola bilgilerini değiştirme talebi karşısında ilgili kişiden arkalı önlü kimlik görüntüsü talep eden veri sorumlusu” hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun 01.10.2019 Tarihli ve 2019/294 sayılı Karar Özeti)

“Veri güvenliği (bütünlük ve gizlilik) ilkesi”, kişisel verilerin korunması sadece hukuki yöntemlerle sınırlı olmayıp, teknolojik tedbirler alınmasını da gerektirir. Burada “gerekli önlemler”in neler olduğu, işlenen verinin niteliği ve temel hak ve özgürlüklere gelebilecek muhtemel müdahale dikkate alınarak belirlenir. Amaç, bu müdahalenin asgari seviyeye indirilmesidir.

Kişisel Verilerin İşlenme Şartları

Kişisel verilerin işlenmesi hukukuna egemen olan en temel ilkelerden bir tanesi, kişisel verilerin işlenmesinin, kural olarak yasak olması ilkesidir. Bununla birlikte, bir işleme sebebi yani hukuka uygunluk sebebi var ise, kişisel veriler işlenebilir. Nitekim, temel hak ve özgürlükler (kişisel verilerin korunmasını talep etme hakkı) başka hukuki menfaatlerle sınırlandırılabilir. KVKK m. 5’te kişisel verilerin ilgili kişilerin açık rızası olmadan işlenemeyeceği açıkça belirlendikten sonra, kanunda sayılan bazı hallerde, ilgili kişinin açık rızası olmadan da kişisel verilerin işlenmesinin mümkün olacağı belirtilmiştir.

Aşağıdaki şartlardan birinin varlığı hâlinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerinin işlenmesi mümkündür:

(a) Kanunlarda açıkça öngörülmesi.

(b) Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması.

(c) Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması.

- (ç) Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması.
- (d) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması.
- (e) Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması.
- (f) İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması.”

Örneğin, çalışana ait özlük bilgilerinin tutulması İş Kanunu gereği zorunlu olduğundan ilgili kişilerin açık rızasının alınması gerekmez. Keza, kaçırılan veya kayıp kişinin telefonu üzerinden konum bilgisinin belirlenmesi için o kişiden rıza alınması da fiili imkansızlık gereği söz konusu olmayacaktır.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, açık rıza ve diğer hukuka uygunluk sebepleri arasında hiyerarşik bir ilişki bulunmadığıdır. Ayrıca, kişisel veri işleme faaliyetinin amacında birden fazla sayıda kişisel veri işleme şartı bulunabilir. Örneğin, maaş bordrosu düzenlemek amacıyla çalışanların kişisel verilerinin işlenmesinin hukuki dayanağı, kişisel veri işleme şartlarından sözleşmenin ifası ve veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünün yerine getirilmesidir.

Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından kanun koyucu daha katı bir yaklaşım benimsemiştir. KVKK m. 6’ya göre, özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasaktır. Ancak “...sağlık ve cinsel hayat dışındaki kişisel veriler, kanunlarda öngörülen hâllerde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir.”

İlgili Kişinin Hakları

Veri sorumlularına ve veri işleyenlere birtakım yükümlülükler yükleyen Kanun, ilgili kişilere de bir dizi haklar tanımıştır. Bu çerçevede, KVKK m. 11’e göre ilgili kişiler veri sorumlularına başvurarak kendileriyle ilgili olarak aşağıdaki hakları kullanabilirler:

- “(a) Kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme,
  - (b) Kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme,
  - (c) Kişisel verilerin işlenme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme,
  - (ç) Yurt içinde veya yurt dışında kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme,
  - (d) Kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması hâlinde bunların düzeltilmesini isteme,
  - (e) 7 nci maddede öngörülen şartlar çerçevesinde kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme,
  - (f) (d) ve (e) bentleri uyarınca yapılan işlemlerin, kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini isteme,
  - (g) İşlenen verilerin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla analiz edilmesi suretiyle kişinin kendisi aleyhine bir sonucun ortaya çıkmasına itiraz etme,
  - (ğ) Kişisel verilerin kanuna aykırı olarak işlenmesi sebebiyle zarara uğraması hâlinde zararın giderilmesini talep etme,
- haklarına sahiptir.”

İlgili Kişilerin Haklarının Korunması

İlgili kişilerin, bu haklarını kullanabilmeleri için öncelikle veri sorumlularına başvurmaları gerekmektedir (KVKK m. 13). Bu başvurunun reddedilmesi, verilen cevabın yetersiz bulunması veya süresinde başvuruya cevap verilmemesi hâllerinde; ilgili kişi, veri sorumlusunun cevabını öğrendiği tarihten itibaren otuz ve her hâlde başvuru tarihinden itibaren altmış gün içinde Kurula şikâyetle bulunabilir (KVKK m. 14/1). O halde, ilgili kişilerin Kişisel Verileri Koruma Kurulu'na şikâyetle bulunmadan önce veri sorumlularına başvurmaları usulü bir zorunluluktur. Bununla birlikte, Kurul'un bir ihlal iddiasını öğrenmesi üzerine resen inceleme yapması da mümkündür. Yapılan inceleme neticesinde, kişisel verileri hukuka aykırı olarak işlediği tespit edilen kişilere idari yaptırım uygulanır. Ayrıca bu kişiler yönünden Türk Ceza Kanunu m. 135-140 hükümleri uyarınca cezai yaptırım uygulanması da söz konusu olur. Son olarak, kişisel verileri hukuka aykırı olarak işlendiği için maddi ve manevi zarara uğrayan kişilerin Türk Medeni Kanunu hükümleri çerçevesinde tazminat talepleri saklıdır.

BÖLÜM ÖZETİ

Dijital teknolojilerdeki gelişmelerle birlikte veri, artan oranda önem kazanmış ve kişisel verilerin korunması daha da güncel bir sorun hâline gelmiştir. Endüstri 4.0'ın temel bileşenlerinden biri olarak kabul edilen yapay zekâ, nesnelerin interneti (internet of things), büyük veri (Big Data) ve blokzinciri uygulamaları gibi teknolojiler, kişilere veya makinelere ait verilerin toplanmasına ve kaydedilmesine dayanmaktadır. Bu nedenle içinde bulunduğumuz çağda veri “yeni petrol” olarak nitelendirilmektedir.

Kişisel verilerin korunması meselesinin merkezinde çatışan iki temel menfaat yer almaktadır. Bir taraftan, bilginin serbest dolaşımı sağlanmak istenmektedir; çünkü inovasyonun teşviki, teknolojik gelişim ve ilerleme için bu dolaşım değerlidir. Diğer taraftan ise, ilgili kişilerin hem devlet hem de özel teşebbüsler karşısında korunması gerekmektedir. Bilgi toplumunda kişisel veriler korunmazsa birey, devletler ve özel teşebbüsler karşısında zarar görme riski altına girer. Ayrıca, kişisel verilerin korunması temel hak ve özgürlüklerle de yakından bağlantılıdır. Özellikle yapay zekâ teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte karar veren algoritmalar yaygınlaşmış ve veri diktatörlüğü gündeme gelmiştir. İşte kişisel verilerin korunması hukuku, bu menfaat çatışmasını çözmeye çalışmaktadır.

Kişisel verilerin, bireyin kişilik hakkıyla ilgili olduğu kabul edilmektedir. Kişilik hakkının çeşitli görünüm türleri bulunmakta olup bunlar sınırlı sayıda değildir. Bu çerçevede, bireyin kişisel verileri üzerindeki hakkı da tıpkı vücut bütünlüğü, özel yaşamı ve şeref ile haysiyeti gibi kişilik hakkının bir parçasıdır. Türk Hukuku'nda kişisel verilerin korunması, temel bir hak olarak Anayasa'da düzenlenmiştir. Ayrıca, Avrupa Birliği'ndeki gelişmelere paralel olarak Türkiye'de 2016 yılında Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yürürlüğe girmiş ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu kurulmuştur. Hukukumuzda kişisel verilerin işlenmesinin kural olarak yasak olduğu esası geçerlidir. Ancak bu veriler başta açık rıza olmak üzere, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda sayılan veri işleme şartlarından birinin bulunması durumunda ve kişisel verilerin korunması hukukuna egemen olan ilkelere uyularak işlenebilir.

Veri sorumlularına ve veri işleyenlere birtakım yükümlülükler yükleyen Kanun, ilgili kişilere de bir dizi hak tanımıştır. Kanuna aykırı veri işleme faaliyeti gerçekleştirilmesi durumunda, kişisel verileri hukuka aykırı olarak işlediği tespit edilen kişilere idari yaptırım uygulanır. Ayrıca, bu kişiler yönünden Türk Ceza Kanunu'nun 135-140. maddeleri uyarınca cezai yaptırım uygulanması da söz konusu olabilir. Son olarak, kişisel verileri hukuka aykırı olarak işlendiği için maddi ve manevi zarara uğrayan kişilerin Türk Medeni Kanunu hükümleri çerçevesinde tazminat talepleri saklıdır.

GÖZDEN GEÇİRELİM

1. Türk Hukukunda gerçek kişilerin kişisel verileri üzerindeki hak _____ hakkıdır.
2. Kişisel verileri işlenen, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiler _____ olarak isimlendirilir.
3. Kişisel verilerin, başka verilerle eşleştirilerek dahi hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hâle getirilmesine _____ adı verilir.
4. Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiye _____ adı verilir.
5. Veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişiye _____ adı verilir.
6. Belirli veri türlerinin belirli amaçlarla işlenmesini konu almayıp genel bir onay şeklinde verilen rızalar _____ olarak isimlendirilmekte olup geçersizdir.
7. _____ ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir.
8. _____ ilkesi'ne göre, eğer mevzuatta verilerin ne kadar süreyle saklanacağı belirtilmemiş ise, kişisel veriler, işlenme amaçlarının gerektirdiğinden daha uzun süre saklanmamalıdır.
9. _____ ilkesi'ne göre, veri sorumlusu, amacına ulaşmak için gerekenden fazla veri işlememeli, söz konusu amaca ulaşmak için verilerin işlenmesi şart değilse, veri işlememe yoluna başvurulmalıdır.
10. İlgili kişilerin, kişisel verilerinin hukuka aykırı olarak işlendiği gerekçesiyle Kişisel Verileri Koruma Kurulu'na şikayette bulunmadan önce _____'na başvurmaları usulü bir zorunluluktur.

CEVAP ANAHTARI

1. kişilik	6. battaniye rızalar
2. ilgili kişi	7. Sağlık ve cinsel hayata
3. anonim hale getirme	8. Sınırlı süre saklanma
4. veri sorumlusu	9. Veri minimizasyonu – Ölçülülük
5. veri işleyen	10. veri sorumluları

SÖZLÜK

Açık rıza: Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rızadır.

Anonim hâle getirme: Kişisel verilerin, başka verilerle eşleştirilerek dahi hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hâle getirilmesidir.

İlgili kişi: Kişisel verisi işlenen gerçek kişidir.

Kişisel veri: Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgidir.

Kişisel verilerin işlenmesi: Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemidir.

Özel nitelikli kişisel veri: Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileridir.

Psödonim (takma adlı) veri: İlave bilgiler olmadan, belli bir gerçek kişiyle eşleştirilemeyen veridir.

Veri işleyen: Veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişidir.

Veri kayıt sistemi: Kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılandırılarak işlendiği kayıt sistemidir.

Veri sorumlusu: Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişidir.

KAYNAKÇA

Aksoy, Hüseyin Can: Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkın Yönünden Kişisel Verilerin Korunması, Çakmak Yayınevi, Ankara 2010.

Çekin, Mesut Serdar: AB Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması, 3. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.

Develioğlu, Hüseyin Murat: 6698 sayılı KVKK ile Karşılaştırmalı Olarak AB GVKT Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması H., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.

Dülger, Murat Volkan: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, 3. Bası, Hukuk Akademisi, İstanbul 2020.

Küzeci, Elif: Kişisel Verilerin Korunması, 4. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.